

Aktivity Hospodářské komory Plzeňsko vůči zahraničním pracovníkům

Karolína Linhartová, Marie Jelínková

Rozhovor s Miloslavem Zemanem, předsedou představenstva Okresní hospodářské komory Plzeňsko, o situaci pracovních migrantů na Plzeňsku a o celorepublikovém projektu Řízeného modelu zaměstnávání cizinců, který Hospodářská komora připravuje.

Dříve než se dostaneme k aktivitám Okresní hospodářské komory Plzeňsko vůči zahraničním pracovníkům, zajímalo by mě, kolik cizinců pracuje na Plzeňsku a jaké národnosti převažují?

Legálně 15 000, ale celkově asi 32 000. Celkové číslo je odhad, který vyplývá z komunikace s úřady práce a cizineckou policií. Zahraniční pracovníci jsou především z Ukrajiny, Slovenska, Polska, Mongolska, Rumunska, přibývají pracovníci z Vietnamu.

Pro koho a jakou práci nejčastěji dělají?

Pracují zejména pro personální agentury, které je pronajímají zahraničním společnostem, protože v Plzni je projekt Borská pole, kde se lokalizovali velcí investoři typu Panasonic, Daikin i automobilový průmysl, a samozřejmě ti přitáhli subdodavatele. Další jsou lokalizovaní v Holašově. Teď nastupují investoři při cestě na hranici s Německem, tam se staví nájemní haly a tak podobně. Většinou se jedná o pásovou výrobu.

Probíhají na Plzeňsku nějaké pro-integrační aktivity směrem k zahraničním pracovníkům?

Ano. Společně s magistrátem jsme letos pořádali dvě konference. Ta první měla za úkol zmapovat situaci – tedy sezvala všechny složky: neziskové, podnikatele, státní správu, setkalo se tu asi 30 lidí. Každý popisoval situaci ze svého pohledu. Ukázal se tam hlavní problém. Tedy to, že nefunguje komunikace mezi jednotlivými sférami. Jedni si vždy mysleli, že

problém řeší ti druzí. Po konferenci se situace trochu zlepšila. Město Plzeň se také aktivuje. Shodujeme se na tom, že už je pozdě, že je potřeba tu situaci řešit okamžitě. Základní problém je neexistence evidence o cizincích, kteří tu jsou. Také je složité, s kým vlastně vůbec komunikovat. Proto jsme se rozhodli udělat projekt, který by vedl k tomu, že bychom měli na každého cizince kontakt a mohli ten kontakt předat, ať už neziskovým organizacím nebo ambasadám. Oni ti cizinci jsou dneska masa, jako masa se docela dobře vykořisťují, ale na druhou stranu – oni se jako masa chovají. Já bych to přirovnal k fanouškům Baníku Ostrava. Pokud se chováte jako masa, pokud jste anonymní masa, tak nenesete skoro žádnou odpovědnost, tak co byste se chovala slušně...

To bylo tedy to hlavní, co vás vedlo k projektu databáze?

Projekt, který začal na začátku června 2008, bych nenazval projekt databáze. Jedná se o vytvoření řízeného modelu. Agentura nebo zaměstnavatel s námi uzavře smlouvu a my naopak zajistíme pracovní sílu, kterou v zemi původu i vyškolíme. Chceme vytvořit tzv. druhou – přednostní – frontu vyřizování žádostí. Dnes vyřízení žádosti trvá 200 dnů, což je pro zaměstnavatele neúnosně dlouhá doba. Agentury zprostředkující práci jsou dnes téměř nekontrolovatelné, k jejich kontrole potřebujeme evidenci zahraničních pracovníků. Jinak totiž nevíme, za koho mají platit. V zásadě nechceme jiná data než ta, která jsou uvedena v pracovní smlouvě: kdo koho kde zaměstnává, kde je zaměstnanec ubytován, kdy mu vyprší pracovní povolení. Agentury a zaměstnavatelé mají povinnost mnoho dat hlásit cizinecké policii nebo úřadu práce. A to v papírové podobě, není to zatím možné elektronicky. Dělají to špatně a často pozdě. Pokud budeme mít databázi, můžeme data rovnou předávat příslušným úřadům, nebo jim umožníme vstup. Stačí, aby vznikla jedna databáze, kterou vyrobíme, povedeme a zadarmo jí dáme ostatním. Současná situace je nelogická, například úřad práce nesdílí data, která má, jen je na vyžádání dává finančnímu úřadu a v kvartálních dávkách cizinecké policii, ale to už jsou ta data velmi stará. U nás by byl on-line přístup. Víme od právníků, že ta data můžeme sebrat ze zaměstnaneckých smluv, ale nemůžeme je šířit. Součástí pracovní smlouvy bude, že údaje můžeme zpracovat, nechceme je šířit, budeme je mít pro svou potřebu. Se získáním informací a registrací na úřadu pro ochranu osobních údajů mi velmi pomáhá pan poslanec Prosek.

Databáze bude účastníkům projektu přístupná přes hesla. Každý zaměstnavatel si bude své lidi v systému evidovat. A nadřízená složka uvidí jen, jestli je zapláceno zdravotní pojištění, jestli je odvedená daň, tedy kontrolní informace. Pokud se domluvíme, pustíme třeba i městské policii informaci, kde určitý člověk bydlí, aby ho dokázala nějakým způsobem kontaktovat. Státní policie například tuto informaci má, městská ji nemá vůbec. Ale to už musí rozhodnout Úřad pro ochranu osobních údajů, to už není naše rozhodnutí. A my chceme, aby se k těm datům minimálně v komunikační roli dostaly neziskové organizace. Město zas přislíbilo, že na webových stránkách zveřejní informace v různých jazycích. Mimo tuto databázi nabízí projekt to, že pomůžeme zahraniční pracovníky vybrat, dovést a vyškolit na našem území a v jejich jazyce.

Tvrdíte, že nechcete jiná data než ta, která jsou uvedena v pracovní smlouvě, ale zajímá vás i to, kde je zaměstnanec ubytován a ke kterému chodí lékaři, to součástí pracovní smlouvy ale nebývá...

Tato připomínka je správná. Kontrolovat budeme, zda je placeno zdravotní pojištění. Informaci, ke kterému chodí lékaři, bereme jako informaci dobrovolnou. Jednak je zaměstnavatel povinen mít nasmlouvaného lékaře pro vstupní a pravidelné prohlídky. Za druhé se obáváme, že pracovníci jsou bez lékařské péče, neboť nejsou praktičtí lékaři, kteří by byli připraveni a ochotni o tyto pracovníky pečovat.

Co je na současném systému tak nevyhovující?

Současná situace vytváří obrovské korupční prostředí. Nastíním hororový model : dnes si je možné založit agenturu a domluvit se s nějakou firmou. Ta dá požadavek na úřad práce, že potřebuje tisíc pracovníků z Vietnamu. Jako agentura si necháte zaplatit tisíc dolarů od každého Vietnamce, takže získáte milion dolarů a na letišti pak lidem řeknete, tak já už jsem za vás provizi dostala, jste v Čechách, dělejte si co chcete! Vietnamec samozřejmě nemá na zpáteční letenku a nějak se tu musí protloukat.

Systém také, protože lidé nejsou informováni, nahrává klientskému systému. Dále, úřady, zejména cizinecká policie, jsou přetížené. Hodně proto, že pokud na agenturu, která zaměstnancům neplatí zdravotní a sociální pojištění, přijde jakákoli kontrola, řeší to tak, že změní majitele a vyhází lidi. Ti lidé by pak měli odjet domů, protože ztratili pracovní povolení, které je vázáno právě na tu agenturu.

Například v Plzni v Panasonicu pracují lidé, kteří jsou evidovaní u slovenské agentury práce, takže úřad práce ani cizinecká policie o nich nic neví. Agentury už zjistily, že pokud chtějí dělat šmé, tak je lepší nemít sídlo tam, kde to dělají. Tím pádem tu nikdo neví, kdo na Plzeňsku vlastně pracuje. Proto chceme, aby tu byla databáze. Pokud zjistíme, že tu máme Rumuny, tak město slíbilo, že jim udělá kontaktní informace v rumunštině. Zjistíme-li, že tu máme Mongoly, tak to udělá v mongolštině. Víme například, že jen v Panasonicu je třicet pět národností.

Netroufáme si měnit celý systém, jen chceme nabídnout alternativu, která by v sobě mimo zrychleného procesu také skrývala určité garance, jako je například zpáteční letenka pro případ, že člověk ztratí práci a nemá peníze na návrat. Chceme, aby se zaměstnavatelé a agentury mohli rozhodnout, kterou cestou půjdou.

Zmínil jste garanci jako je například zpáteční letenka. Jak je tato garance součástí projektu?

Součástí projektu je garanční fond, který je na naši ochranu, abychom se nedostali do situace, že se za nás někdo schová, přiveze lidi a nechá je bezprizorní. Do garančního fondu by proto

agentury dávaly vklad ve výši ceny letenky nebo otevřenou letenku. Pak máme garanci, že lidé, kteří chtějí nebo mají odjet, na území nezůstanou. Dnes jsou tu desítky tisíc nelegálních pracovníků. Může se stát, že státní politika se tak bude stávat víc a víc represivní a nepustí sem pracovníky. To není v zájmu průmyslu.

Jako alternativu garančního fondu v metodice projektu uvádíte možnost penzijního nebo životního pojištění cizince zaměstnavatelem. Bude tyto prostředky také možno použít pro případ dobrovolného návratu pracovníků bez finančních prostředků, či k úhradě životních nákladů v České republice, ocitne-li se pracovník bez zaměstnání?

Penzijní nebo životní pojištění cizince zaměstnavatelem je alternativou ke garančnímu fondu, aby agentury, které se rozhodnou spolupracovat, nebyly jednoznačně nuceny deponovat velké částky. Jako alternativa je možnost placení různých forem pojištění, kdy odbytné schraňuje prostředky pro krytí mimořádných nákladů, nebo zpáteční letenky.

V databázi se mají objevit údaje o tom, kde jsou například zahraniční pracovníci zapsaní u lékaře, což je podle mého názoru velmi citlivý údaj.

Častým problémem je, že migrant po příjezdu dostane kartičku zdravotního pojištění a myslí si, že je pojištěný; agentura mu ale po týdnu zdravotní pojištění bez jeho vědomí zruší a on je tu pak bez zdravotního pojištění. Také bývá problém najít lékaře, který by zahraniční pracovníky přijímal, oni sami nevědí, k jakému lékaři mají chodit, závodního lékaře má pouze Panasonic. Ostatní to pak řeší tak, že chodí na první pomoc. Nenašli jsme například žádného zubaře, ke kterému by cizinci chodili. Ale předpokládejme, že těch 15 000, kteří jsou tady legálně, zdravotní a sociální pojištění platí. Na základě informací o cizincích chceme tlačit na zdravotní pojišťovnu, aby při výpočtu 5000 obyvatel na jednoho lékaře tady vytvořila například centrum se čtyřmi doktory, kteří by byli jazykově vybaveni a byli jenom pro cizince; my tedy chceme cizince hájit. Najali jsme si také makléřskou organizaci, která může vstoupit do registru VZP a získat informaci, zda za člověka zaměstnavatel platí zdravotní pojištění. Nejde nám o to vědět, jakou má kdo nemoc. Chceme chránit zaměstnance proti tomu, aby je zaměstnavatelé neodhlašovali z platby zdravotního pojištění.

Se zdravotní péčí je spojen i problém tzv. falešných pracovníků. Pracovníci se v současnosti při nulové evidenci přihlásí u lékaře jako nemocní a v době nemoci se zaměstnají u jiného zaměstnavatele. Nedá se poznat, zda je to s vědomím personální agentury, či nikoliv. Také se stává, že jeden pracovník s platným pracovním povolením kryje dva, kteří pracovní povolení nemají. Z mého pohledu to bez rejstříku nemůže fungovat. K tomu by tedy měla být ta databáze, aby ukazovala, které agentury jsou fér a které ne.

V databázi chcete sledovat i to, kde jsou pracovníci ubytováni. Znamená to, že ubytování je na Plzeňsku problém?

Rozhodně, kapacita ubytoven v Plzni je asi 2000 lidí, kde asi bydlí těch dalších 30 000? V bytech, kde jsou nahlášení dva lidé, jich bydlí patnáct, podle naší hitparády jsme zjistili, že se jich do jednoho bytu vejde až osmnáct a že na jedné posteli jsou schopní spát až tři. Jak to chcete zjistit, když nemáte evidenci, kde ten člověk spí? Město nemá žádné další ubytovací kapacity. Pohybujeme se v tržním prostředí. Češi platí za 3+1 zhruba 5000 Kč měsíčně, pokud byt ale pronajímáte cizincům, můžete dostat až 40 000 za měsíc. Kdo to zjistí, když neexistuje pořádná evidence?

Až ta databáze bude, k čemu konkrétně se využije?

Data chceme využít k tomu, abychom hlídali agentury. Další využití bude možnost dát neziskovým organizacím kontakt například na Mongoly v Plzni. Dáme vám seznam e-mailových adres a můžete je oslovit. Na ty jejich mailové adresy můžeme (nebo vy můžete) také doručit informace, na které neziskové organizace se mohou obrátit například v případě, že pracovnice otěhotní.

Zatím tedy ale nemáte připravená konkrétní opatření, není vyloženě formulováno, co se bude dít dál?

Na jedné straně chceme řádné personální agentury a také chceme, aby pracovníci měli legální pracovní povolení co nejrychleji. Chceme zabránit tomu, aby se hledala represivní opatření. Města například trápí, že cizinci jezdí na černo, a za takový drobný opakovaný přestupek je možné cizince i vyhostit. My si myslíme, že často ten člověk ani neví, že a jak má v tramvaji platit. Všemi mezičlánky se neúměrně zdražuje cena práce. Ve svém důsledku je konečná cena za pracovníka tak vysoká, že firmy zvažují odchod z České republiky. Ten pracovník si vydělá třeba 300 dolarů, ale agentura za něj účtuje až 2000 dolarů za měsíc. Investoři proto odcházejí za levnou pracovní silou jinam a to není v zájmu českého hospodářství. V námi navrhované evidenci by toto bylo velmi zřetelné. Předně by to nebyla evidence lidí, ale zaměstnanců v agentuře. Ty agentury, které se projektu budou zdráhat účastnit, prozradí na sebe zcela jasně, že mají co skrývat.

Říkal jste, že na Plzeňsku je zhruba 30 000 cizinců. Mají možnost se informovat o svých právech, existují nějaká informační centra?

Je to velmi obtížné. Pracují zde nějaké neziskové organizace, které se snaží informovat. Ale pokud nevíte, koho oslovit, nevíte, kde ho oslovit. Maximálně můžete oslovovat velké zaměstnavatele.

O jaké konkrétní změny v zákonech byste měli zájem?

Trápí nás zejména legislativa týkající se zprostředkovatelských agentur. Chtěli bychom, aby nerostly jako houby po dešti a aby každá agentura musela s nějakým takovýmto systémem spolupracovat. V Česku je 2000 agentur, projekt budu považovat za úspěšný, když v něm bude 50 – 100 agentur.

Váš projekt se tedy dotkne asi hodně malé části agentur a cizinců.

Chceme, aby se to cizinců dotklo hodně. Počítáme s tím, že přes zaměstnavatele začneme tlačit na agenturu, aby do toho projektu vstoupila, protože město i stát už začíná situaci vyhodnocovat jako bezpečnostní riziko. Když se to nebude řešit, tak to dopadne tak, že se omezí příchod zahraničních pracovníků do Čech. A to je podle mě pro hospodářství špatně. My tu cizince chceme, ale jako jednotlivce. Abychom uměli rozlišit ty, kteří zde chtějí pracovat a vzdělávat se, a ty, kteří nechtějí.

Cizinci se tu téměř vůbec neúčastní odborové aktivity ve svých podnicích. A přitom jich tam někdy pracuje i víc než padesát procent.

Ten problém narostl za poslední dva roky plíživě. Před dvěma lety bylo v Plzni tak sedm procent cizinců, teď přijíždí až 1500 cizinců každý měsíc, ale nikdo vlastně neví kam. Je třeba změna zákona, ne zelené karty, ty situaci neřeší. Snad jsem vám ten projekt obhájil. Nechceme evidovat lidi, abychom je značkovali, chceme oddělit správné a podvodné agentury. V listopadu 2007 jsem byl ve Vietnamu s panem ministrem průmyslu a obchodu Římanem, který myšlenku našeho projektu podpořil. Pak jsem tam byl v dubnu krátce po návštěvě pana premiéra Topolánka, který svému vietnamskému protějšku řekl, že by bylo nejlepší, kdyby k nám žádní Vietnamci nejezdili. To je bomba. Ptám se tedy, kdo u nás bude pracovat? Víte, za deset let bude o polovinu dvacetiletých Čechů méně než dneska. A kdo tady bude dělat? Rád bych šel jednou do důchodu.

Rozhovor vznikl v rámci projektu "Czech Made?" Multikulturního centra Praha za podpory Evropské komise.